

Detektívny vestový fotoaparát

Priznám sa, že výber exponátu z mojej zbierky, ktorý by vás zaujal už na prvý pohľad, mi dal viac *zabrať* než jeho stručný opis.

Už v časoch, keď sa ešte fotografovalo na sklené platne s fotocitlivou vrstvou, bol mimoriadny záujem o tzv. detektívne či špiónážne fotoaparáty. Vynálezcovia navrhovali najrozličnejšie tvarové maskovania (knihy, klobúky, balíčky...). Za najoriginálnejšie riešenie tohto problému pokladám fotoaparát v tvare disku (priemer 15 cm, hrúbka bez objektívu 2,5 cm). Fotoaparát mal na tú dobu neuveriteľne malý objektív, ktorý sa dal prestrčiť cez gombíkovú dierku na veste, saku či kabáte. Jeho súčasťou je aj šnúrka, ktorou sa zavesil okolo krku a objektív sa vystrčil cez gombíkovú dierku. Ešte predtým fotograf (detektív) do neho vložil kruhovú sklenú plat-

ňu s fotocitlivou vrstvou a natiahol pružinový mechanizmus. Ďalšia skrytá šnúrka viedla do vrečka nohavíc, vesty alebo saka. Teraz už iba stačilo vyčkávať na vhodný moment. Detektív sa otočil k objektu záujmu a rukou vo vrečku potiahol za šnúrku, ktorá odštartovala exponovanie. Pružinový mechanizmus potom pootočil platňu, čím bol fotoaparát pripravený na ďalšiu expozíciu. Nasledujúcim potiahnutím šnúrky sa exponoval ďalší obrázok. Fotoaparát na obrázku takto umožňoval na jednu platňu exponovať až šesť fotografií. Možno nebudete veriť, ale tento fotoaparát vyrobili **pred viac ako 125 rokmi.**

Štefan Holakovský
Foto autor

Opýtali sme sa jazykovedcov...

... na tvorenie, význam a používanie slova konzervant

V súčasnosti sa nezriedka stretáme so slovom konzervant napríklad v takýchto výpovediach: *Konzervant je látka zamedzujúca vzniku mikroorganizmov a predlžujúca trvanlivosť potravín. – Už tisícky rokov ľudia využívajú soľ ako konzervant potravín, najmä mäsa. – Kyselina sorbová je konzervant, je vhodná najmä, ak plánujete sirup dlhšie skladovať. – ... pridáme kyselinu citrónovú, ktorá zároveň slúži ako konzervant. – Formaldehyd sa používa ako konzervant a dezinfekčný prostriedok v priemyselných výrobkoch aj v domácnosti. – Pre bezpečnú ochranu kozmetiky pred baktériami, vírusmi a hubami musia byť v kozmetike konzervanty. Dostali sme otázku, či slovo konzervant je spisovné, keďže sa neuvádza v Pravidlách slovenského pravopisu (4. vyd. z roku 2013) ani v Krát-*

kom slovníku slovenského jazyka (4. vyd. z roku 2003), ba ani v 2. zväzku Slovníka súčasného slovenského jazyka H – L (2011).

Slovo *konzervant* nezachytávajú nielen citované príručky, ale ani Slovník cudzích slov (akademický) (2. vyd. z roku 2005), ani Veľký slovník cudzích slov od S. Šalunga, M. Ivanovej-Šalungovej a Z. Maníkovej (5. vyd. z roku 2008; v tomto slovníku je iba staršie slovo *konzervancium* ako potravinársky termín s významom *prostriedok na konzerváciu*). Ešte v nedávnej minulosti sa na označenie prostriedku pridávaného do potravín na zabránenie neželaných chemických premien alebo rozkladu mikrobiálnym pôsobením, ale aj do liečiv, do farieb, do biologických vzoriek, do kozmetických výrobkov a pod. používalo iba dvojslovné pomenovanie *konzervačná látka*. To, že slovo *konzervant* nezachytávajú citované diela, však neznačí, že to nie je spisovné slovo. Ide totiž o relatívne nové slovo, preto ho lexikografické príručky zatiaľ nezachytávajú, ale je to náležité utvorené slovo. Podstatné meno *konzervant* je motivované prevzatým slo-

vesným základom *konzervovať* (z latinského *conservare* a to z predpony *con-* s významom „skladať“ a zo základu *servare* s významom „opatrovať“) a je utvorené príponou *-ant*, ktorá má pôvod v latinčine a ktorou sa tvoria nielen pomenovania osôb, napr. *ašpirovať* – *ašpirant*, *celebrovať* – *celebrant*, *gratulovať* – *gratulant*, *ignorovať* – *ignorant*, *konzultovať* – *konzultant*, *reprezentovať* – *reprezentant*, ale aj názvy vecí, napr. *determinovať* – *determinant*, *kontaminovať* – *kontaminant*, *oxidovať* – *oxidant*, a rovnako aj *konzervovať* – *konzervant*.

Na záver možno dodať, že slovo *konzervant* sa ako neživotné podstatné meno mužského rodu skloňuje podľa vzoru *dub*, v genitíve jednotného čísla má príponu *-u* (*bez konzervantu*, *dávkač konzervantu*) a v inštrumentáli množného čísla príponu *-mi* (*výrobky s konzervantmi*) ako iné podstatné mená zakončené na príponu *-ant*.

PaedDr. Matej Považaj, CSc.
Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV